

УДК 658.5.011

Артюшок В.С., к.е.н. (Рівненська філія ПВНЗ «Європейський університет», м. Рівне)

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуті концептуальні засади інформаційного забезпечення управління розвитком потенціалу підприємства. Подано структуру та компоненти інформаційного простору системи моніторингу розвитку потенціалу підприємства.

В статье рассмотрены концептуальные принципы информационного обеспечения управления развитием потенциала предприятия. Подана структура и компоненты информационного пространства системы мониторинга развития потенциала предприятия.

The conceptual principles of the informative providing of management development of enterprises potential is considered in the article. A structure and components of informative space of the monitoring system of development of enterprises potential is given.

Будь-який процес управління – це передусім інформаційний процес, який передбачає перетворення повідомлень, що надійшли, і формування таких керівних дій, за яких досягаються поставлені цілі управління. При цьому прийняття управлінського рішення можливе тільки за наявності достовірних, актуальних і зрозумілих повідомлень та подальшого опрацювання тих із них, які необхідні для вирішення саме цього економічного завдання. Для управління потрібні різні повідомлення, які відображають господарські процеси та явища, що відбуваються на підприємстві й поза ним. Опрацювання даних є процесом доведення їх до таких відомостей, які дають змогу ухвалювати раціональні управлінські рішення.

У діяльності великих фірм передавання інформації є першочерговим чинником нормального їх функціонування. Тому за сучасних умов важливою сферою стало інформаційне забезпечення, що полягає у збиранні та обробці інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. У цілому в діяльності підприємства можна виокремити три основні потоки – матеріальний, вартісний та інформаційний. Кожний із них відображає стан підприємства та його перспективи. Управління являє собою цілеспрямовану діяльність, зорієнтовану на досягнення певної кінцевої мети, і використовує

головним чином інформаційний потік. Цілеспрямовано пов'язана інформація утворює інформаційну систему підприємства. Сучасний рівень розвитку суспільства характеризується стрімким зростанням потоків і обсягів інформації, ускладненням механізмів управління соціальними процесами та явищами. Однією із важливих функцій органів управління будь-якої соціальної системи є інформаційне забезпечення діяльності. Ця діяльність спрямована на створення, організацію функціонування та удосконалення інформаційних систем, які служать успішному виконанню задач управління.

У контексті уточнення та розвитку понятійно-категорійного апарату окресленої теми чимало праць присвячено визначенню сутності інформації та її ознак. Дослідженню ролі інформації у сучасній економіці присвятили свої праці визнані науковці Босак І.П. [1, 2], Кобрин Л.Й. [2], Палига Є.М. [1], Петрович Й.М. [3], Новаківський І.І. [3], Твердохліб М.Г. [4], Брага В.В. [5], Титоренко Г.А. [5]. Єдність у розумінні визначальної ролі інформації як найважливішого ресурсу певною мірою сприяло появі фундаментальних досліджень становлення постіндустріального суспільства. Ідентифікація інформації як ресурсу, який забезпечує набуття конкурентних переваг підприємства, є найпоширенішою думкою серед дослідників. За умов формування інформаційної економіки та появи таких видів діяльності, як управлінське консультування, розробка інформаційних технологій, цілком слушною є позиція дослідників, згідно з якою інформація розглядається як товар, здатний приносити дохід. Окрему групу науково-прикладних надбань у сфері дослідження інформації утворюють розробки відомих класиків менеджменту П. Друкера [6], М. Портера [7], Д. Ліндера [8], які відмічали визначальну роль інформації у посиленні стратегічних позицій підприємств та її значний вплив на поведінку економічних організацій.

Незважаючи на широкий спектр публікацій з проблем розробки інформаційних систем управління, формування інформаційного простору прийняття стратегічних рішень, а також розробки системи управління знаннями як стрижневої підсистеми управління підприємством, залишаються теоретично неусталеними та дискусійними такі аспекти визначеної проблематики, як методологічна та практична доцільність формалізації процесу інформаційного забезпечення розвитку підприємства, побудови інформаційного простору, визначення його компонентів, які спрямовані на розробку та впровадження в систему підприємства незворотних, якісних за характером змін, спрямованих на забезпечення довгострокового успіху підприємства.

Метою статті є на основі розглянутого сучасного стану та дослідження вчених щодо інформаційного забезпечення як основного інструменту управління сформулювати сутність та значення інформаційного забезпечення у покращенні управління розвитком потенціалу підприємства. Дослідити необхідність побудови інформаційного простору з метою моніторингу розвитку виробничого потенціалу підприємства. Оцінити стан інформаційної бази, її

змістовність та запропонувати напрями удосконалення для ефективного управління підприємством.

Національна економіка та її реальний сектор складаються з окремих підприємств, які у свою чергу складаються з цехів, відділів, управлінь. Тобто, для підвищення ефективності національної економіки необхідно підвищувати ефективність окремих галузей, яка, у свою чергу, залежить від підприємств, що входять у ці галузі. У зв'язку з цим для забезпечення результативності економіки поряд з реформами, що здійснюються на макрорівні, необхідне реформування діяльності окремих підприємств як суб'єктів мікрорівня. Крім того, процес управління розвитком потенціалу на підприємствах заснований не тільки на знаннях і уміннях керівників, але і на різноманітній інформації, що використовується ними для ухвалення рішень. Інформацією слід вважати ті дані, які поглиблюють знання про певну подію та викликають безпосередній інтерес під час вирішення того чи іншого функціонального завдання управління. У зв'язку з цим своєчасність і достовірність управлінської інформації стають одними з ключових чинників, що забезпечують можливість досягнення стратегічних цілей, підвищення ефективності господарської діяльності та інші конкурентні переваги.

Необхідно також відзначити, що останнім часом отримали широке розповсюдження корпоративні інформаційні системи, які дозволяють прогнозувати і планувати виробничу діяльність підприємства. Проте вони, як правило, є спеціалізованими і дозволяють відстежувати тільки вузький набір показників. Існуючі системи інформаційного простору у своїй основі містять більшою мірою фінансові показники, що робить їх орієнтованими на ретроспективу і не дозволяє прогнозувати основні параметри потенціалу та його розвитку. Така ситуація обумовлює необхідність використання більш комплексних систем спостереження, що дозволяють здійснювати всебічний аналіз даних і синтез управлінських дій. Таким чином, ситуація, що склалася, зумовила необхідність розробки концепції багаторівневого інформаційного простору моніторингу розвитку потенціалу підприємства.

Враховуючи те, що на підприємствах різних галузей народного господарства існують різні типи організаційних структур, інформаційні системи також матимуть свою специфіку. У зв'язку з цим, доречним є розгляд суті і основних аспектів інформаційного простору систем моніторингу, щоб на їх основі описати процес побудови системи моніторингу розвитку потенціалу підприємства. Неоднозначність у визначенні суті інформаційного простору моніторингу зумовлена широкою сферою застосування даного поняття. У широкому розумінні моніторинг можна визначити як метод забезпечення інформаційних потреб вищої ланки управління певними видами ділової активності. При чому дана інформація може розглядатись з точки зору відповідності досягнення визначених цілей чи конкретних результатів.

В умовах сучасної економіки при певній деформованості економічної статистики здійснення обміну аналітичними експертними оцінками діяльності підприємств різних галузей може стати вирішенням проблеми поповнення нестачі інформації. Постійний моніторинг є регулярною оцінкою діяльності підприємств і доповнює державну статистику оціночними показниками. Проте, моніторинг не в змозі замінити статистику, і його результати повинні бути зіставними з даними державної статистики. Тільки тоді він зможе відіграти роль інструменту повноцінного економічного аналізу. Охарактеризувати моніторинг можна також як оперативний збір даних про складні явища і процеси, що описуються невеликою кількістю ключових, особливо важливих показників з метою оперативної діагностики стану об'єкта дослідження у динаміці [9, С. 52].

Входження інформаційного простору будь-якого підприємства у систему моніторингу включає ряд суперечностей: з одного боку, внутрішнє середовище підприємства – справа самого підприємства, і іноді підприємство прагне широко не афішувати його стан; з іншого боку, входження підприємства у систему моніторингу може свідчити про його прозорість, надійність і бути свого роду допуском на ринок. Інформаційний простір система моніторингу може завдати істотного удару по тінювих структурах. Вони будуть вимушені підвищити рівень своєї фінансової прозорості, щоб маючи відповідну інформацію, увійти до відповідних рейтингів, які повинні формуватися за результатами моніторингу, поступово легалізуватись. Якщо вони цього робити не будуть, то з великою вірогідністю їх можна віднести до тінювого сектора економіки. Вони не повинні мати підтримку економічного і особливо правового характеру.

Створення інформаційного простору системи моніторингу розвитку потенціалу підприємства передбачає, на нашу думку, створення такого інформаційного простору, який полегшить вирішення управлінських, економічних і адміністративних завдань управління розвитком потенціалу. Тобто, для ефективного функціонування системи управління розвитком потенціалу підприємства постає необхідність у розробці інформаційної інфраструктури на основі адекватних інформаційних технологій. У зв'язку з цим доцільним є створення інформаційних банків даних, що міститимуть структуровану нормативну, довідкову, фактографічну та іншу інформацію. Для її обробки можуть застосовуватися ефективні засоби аналізу ділової та іншої інформації. Вирішення усіх цих завдань досягається шляхом інтеграції інформаційних технологій, що дозволяють цілеспрямовано об'єднати уже існуючі інформаційні проекти та ті, що знаходяться на стадії розробки (технології, системи, підсистеми, компоненти, ресурси, потоки і т.д.), у цілісну систему. Тобто, управління інформатизацією підприємства повинне забезпечити оперативне надання і використання даних про різні напрями його діяльності, контроль, обмін оперативною інформацією. Одним з шляхів забезпечення інформацій-

них потреб учасників процесу управління є створення і використання інформаційних фондів.

Включення інформаційних фондів до процесу управління розвитком потенціалу підприємства привело до розробки ефективної технології інформаційного обміну у системі моніторингу, на основі якого формується єдиний інформаційний простір (рис. 1).

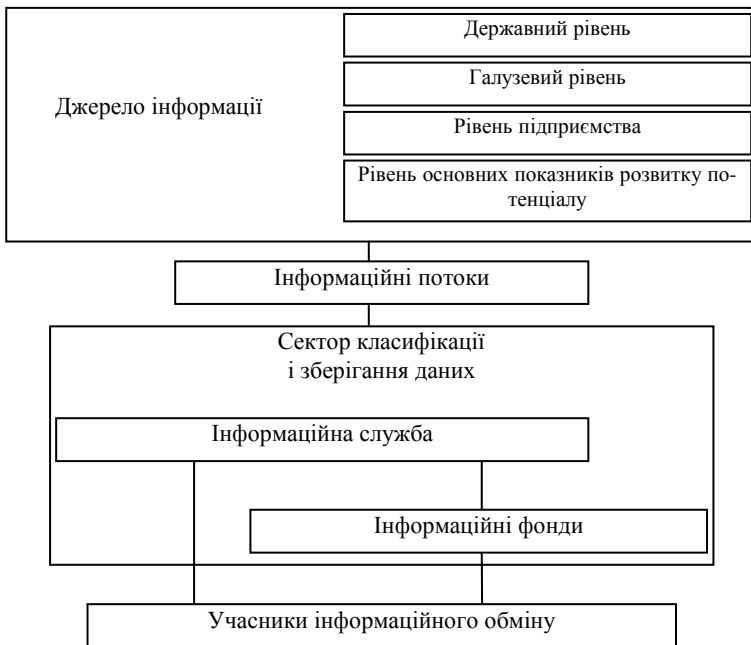

Рис. 1. Структура інформаційного простору системи моніторингу розвитку потенціалу підприємства

При цьому все більш вагому роль починають відігравати сучасні способи передачі інформації між центрами відповідальності; методи доступу до віддалених банків даних, що містять актуальну інформацію; впровадження нових технологій виробництва з використанням комп'ютерних систем. Науково-технічна інформація розповсюджується не як раніше – на паперовому носії (журнали, препринти, науково-технічні звіти), а у електронній формі і/або через міжнародні і національні банки даних і комп'ютерні мережі. Для інтенсифікації цього процесу необхідно впроваджувати заходи, що спрямовані на посилення ролі комп'ютерних мереж у інформаційному забезпеченні лісогосподарського виробництва.

Таким чином, основою підвищення ефективності системи моніторингу розвитку потенціалу є впровадження ефективних інформаційних технологій і автоматизації обробки, зберігання і розповсюдження інформації. Тобто, інформаційний простір системи моніторингу розвитку потенціалу підприємства являє собою середовище циркуляції інформаційних потоків і фізичних засобів його функціонування, підтримки і розвитку (рис. 2).

Для формування інформаційного простору системи моніторингу розвитку потенціалу підприємства може використовуватися сукупність методів обробки інформації, перетворення стану і властивостей її носіїв у інформаційних процесах. Інформаційні технології, що використовуються при цьому, включають ієрархічну модель комунікаційних відносин; способи формування інформаційних потоків і фондів; мережу маршрутів інформаційних надходжень; канали руху інформації.

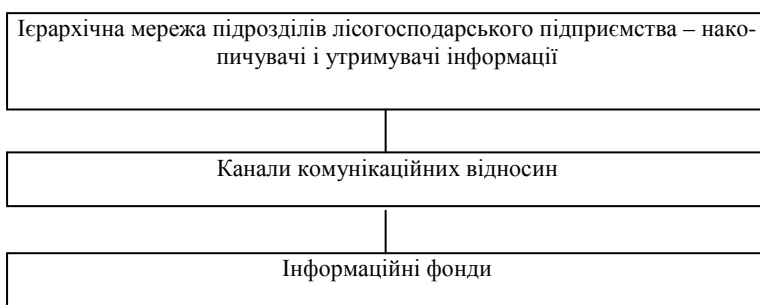

Рис. 2. Компоненти інформаційного простору системи моніторингу розвитку потенціалу підприємства

Сутність пропонованої технології полягає у тому, щоб створити систему каталогів, створити інформаційні фонди, забезпечити систематичне обслуговування користувачів разом з виконанням разових запитів, використовувати зворотний зв'язок.

Особливістю інформаційного простору системи моніторингу розвитку потенціалу підприємства є наявність різнонаправлених потоків інформації, що забезпечують як її споживання і накопичення, так і розширене відтворення. Єдиний інформаційний простір допомагає реалізовувати мету і завдання, що стоять перед системою моніторингу розвитку потенціалу підприємства. Для структуризації інформаційного простору побудована схема структуризації, що дозволяє здійснювати ефективне інформаційне обслуговування на основі системного підходу (рис. 3).

Рис. 3. Структуризація інформаційного простору системи моніторингу розвитку потенціалу підприємства

Отже, інформаційні потоки організуються таким чином, щоб не порушувалася тематична єдність інформації, що надається, зберігалася функціональне призначення блоку інформації, зміст матеріалів відповідав потребам певної категорії користувачів інформації, крім того, кожен інформаційний потік повинен відповідати певній меті. Тільки після формування і стабілізації інформаційного простору системи моніторингу розвитку потенціалу підприємства у рамках підприємства може бути почато створення самої системи моніторингу розвитку потенціалу.

На нашу думку, моніторинг, будучи інструментом управління підприємством і розвитком його потенціалу, повинен включати в себе забезпечене тими чи іншими способами регулярне спостереження необхідної кількості процесів, за наперед заданим певним набором показників, здатних сформувати інформаційну основу для ухвалення управлінських рішень. Тобто, можна зробити висновок про те, що моніторинг розвитку потенціалу підприємства забезпечує вирішення таких взаємопов'язаних завдань:

1. Виявлення інформаційних взаємозв'язків між показниками, що характеризують стан і тенденції розвитку потенціалу підприємства та його елементів.
2. Встановлення інформаційного зв'язку між параметрами економічної статистики, необхідної для ідентифікації і верифікації математичної моделі.
3. Удосконалення інформаційних відносин.

4. Організація інтерфейсу користувача на основі використання методів аналізу стану і прогнозування заданих параметрів.

1. Босак І. П. Інформаційне забезпечення управління підприємством : економічний аспект / І. П. Босак, Є. М. Палига // Регіональна економіка. – 2007. – № 4. – С. 193-195.
2. Босак І. П. Роль інформаційного забезпечення у підвищенні якості управління підприємством / І. П. Босак, Л. Й. Кобрин // Кваліологія книги. – 2006. – Вип. 10. – С. 44-47.
3. Петрович Й. М. Розвиток інформаційних потоків у виробничих системах / Й. М. Петрович, І. І. Новаківський // Вісник НУЛП Логістика. – 2003. – Вип. 469. – С. 270-281.
4. Твердохліб М. Г. Інформаційне забезпечення менеджменту: навч. посібник / М. Г. Твердохліб. – К. : КНЕУ, 2002. – 224 с.
5. Автоматизированные информационные технологии в экономике [Текст] : учебник для вузов / В. В. Брага [и др.]; ред. Г. А. Титоренко; Всерос. заочн. финансово-экономич. ин-т. – М. : ЮНИТИ, 2003. – 399 с.
6. Друкер Питер Ф. Задачи менеджмента в XXI веке : пер. с англ.: учеб. пособие / Друкер Питер Ф. – М. : Изд. Дом “Вильямс”, 2000. – 272 с.
7. Porter, M. Strategy and the Internet / M. Porter. // Harvard Business Review, March 2001, pp. 62-78.
8. Jane C. Linder Uncover Hidden Competitive Value Using Information Strategy [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.accenture.com/Global/Research_and_Insights-/Outlook/By_Alphabet/UncoverStrategy.htm.
9. Карева Т. А. Финансовый мониторинг стратегии промышленного предприятия [Текст] / Т. А. Карева, В. В. Миняшкин. – М. : Изд-во «Теис», 2003. – 267 с.

Рецензент: к.е.н., професор Кушнір Н.Б. (НУВГП)